

D • N
13/3 1949

Sak och prat i kulturfrågan

Hr Weijne och hr Erlander

Den svenska arbetarrörelsen har gjort mycket för att höja vårt folks andliga lika väl som dess materiella kultur. Den har arbetat för att i stigande grad göra den högre bildningen tillgänglig för alla; under vissa skeden har tyvärr energin i detta arbete försvagats av kvardröjande marxistiska fräslingsläror om en "social revolution" som i ett slag skall lösa alla problem. Den har genom fackföreningarna och skilda bildningsorganisationer verkat för spridande både av nyttig kunskap och icke nyttobetonade kulturintressen, och den har bidragit att fostra människor med känsla för eget och andras värde. Trots allt löst prat i motsatt riktning är det ostridigt att minoriteten av intellektuellt livaktiga vuxit under senare tid, och till inte ringa del är det arbetarrörelsens förtjänst.

I statsrådet Weijnes anförande vid den nyss hållna kulturkonferensen kommer dessa sakliga och konkreta linjer klart fram. Kulturfrågorna sonderfaller i tre delar, framhöll hr Weijne: det gäller att öppna fri väg för de enskilda till den för dem bästa levnadsbanan; att genom en höjning av skolan höja den allmänna kulturnivån och att väcka människornas intresse efter skolåldern för de kulturella värdena och därmed ge dem möjlighet att leva ett rikt, personligt liv. Här formuleras med precision och övertygelse tankar i vilka varje demokrat bör instämma.

Men detta anförande stod i

bjärt kontrast till de slappa eller betänkliga uttalanden som dominerade debatten. Föreställningen om att det finns en speciellt socialistisk kultur skymtade ånyo; vid varje högtidligt tillfälle förevisas denna otaliga gånger söndermulade tankegång för att sedan stoppas undan i teatergarderoben. Det mesta i debatten var likväl menlösheter, som inte möter vare sig instämmande eller kritik, på sin höjd reflexionen: "Hur orkar man med högtidlig min och rent av i känslan av att säga något upprepa dylika plattheter?"

Underliga uttalanden fölls av bland andra hr Erlander. Han började med att säga att hänsynen till individens frihet "hittills avhållit oss från att vilja skapa en socialistisk religion". Hr Erlander och hans kamrater är alltså, får man anta, helt i stånd att prestera en dylik religion, de har den i bakfickan, men har hittills av omsorg om de enskildas självständighet hållit inne med den. Efter denna förklaring snudade statsministern vid en motsatt tankegång. Med hänsyn till erfarenheterna från diktaturländerna — alltså med dem som mönster? — borde man kanske söka sig fram "till en syntes där vissa grundläggande värden får ge individen en plattform att bygga sin egen livs-syn på". Sedan kom han fram till satsen att man borde skydda "individens frihet från en aldrig så välmenande stat"; kulturarbetarna borde få ett "betydande mått av rörelsefri-

het, när de går att forma sina tankar" — vilken generositet! Och så sökte statsministern precisera sin frågeställning: Skall vi anses leva i en tid "då vi måste tillgripa dirigering utav människornas själsliv" därför att vi eljest "ställer till människornas förfogande en läskunnighet, en teknisk apparatur, som de sedan använder till att förstöra sig själva"? Tydligt är av sammanhanget att statsministern inte ville besvara denna fråga med ja, ehuru TT:s referat gick ut på att "dirigering av själslivet" direkt fordrats.

Att statsministern stannade vid en bekännelse till friheten är glädjande. Men förbluffande är att denna bekännelse kom först efter en lång stunds prat hit och dit och att tanken på själarnas dirigering upptogs som ett aktuellt problem i svensk socialdemokrati. Detta blir förstäligt blott mot bakgrunden av den tendens till sådan dirigering som framträder i den socialdemokratiska debatten och även vid den nu hållna kulturkonferensen. Den riktning inom partiet mot vilken hr Erlander polemiserar utgår uppenbarligen från att planering, reglering och dirigering är lika behövliga i andligt liv som i fråga om materiell produktion. De resonerar som varje katolsk präst och varje kommunist — som hela den politiskt och religiöst härskande gruppen gjorde före kulturliberalismens seger. Att lära folk läsa är farligt, om de inte samtidigt leds och kontrolleras av de härskande — det är den klassiska reaktionära ståndpunkten.

Ännu för några årtionden sedan framträdde dylika tankegångar bland de kristna i vårt land. Nu är det få kristna som står kvar i denna intolerans. Den har övertagits av den riktning inom socialdemokratien som medvetet eller omedvetet påverkats av totalitär förkunnelse. De som känner en lockelse att följa denna linje bör komma ihåg två saker. För det första: börjar man med dylik dirigering för att få bort sådant som de flesta anser dåligt, hamnar man snart i förbud att välja annat än vad de härskande anser gott. För det andra: de härskande, det är i dessa fall inte folket eller arbetarna eller socialdemokratien, utan en grupp tjänstemän, amanuenser och byråchefer av samma typ som nu reglerar och ransonerar — i bästa fall regeringen.